

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград за апробиране на дисертационен труд на тема: **„ДИДАКТИЧЕСКИ МОДЕЛИ В ОБУЧЕНИЕТО НА ДЕЦА ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР (13-16-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ)”**, за получаване на образователната и научна степен „доктор”

Професионално направление 1.2. Педагогика; Докторска програма „Специална педагогика“

Автор: Анастасия Карадзоглу

Общо представяне на процедурата и докторанта

Анастасия Карадзоглу е редовен докторант в катедра „Педагогика“ при Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен с Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет.

През периода 2002-2006 година Карадзоглу е студентка в Университета на Крит, Катедра по философия и социални науки, направление: Теория и методология на социалните науки.

Зимен семестър на 2005-2006 г. (октомври-февруари) в университета в Генова, Италия и пролетен семестър 2006 (март-юли) във Валядолид (Испания) по Програма Еразмус успешно премина курсове по италиански и испански език.

2007-2008 е студентка в магистърска програма в сферата на образованието в Университет в Ексетър, Великобритания. Получава магистърска степен по специално образование.

Притежава сертификати за владеење на Брайловата система и гръцкия жестомимичен език.

Работи като специален учител, както следва: в Държавно средно училище на остров Лесбос през 2009-2010 година, където осъществява паралелна подкрепа на незрящо дете; 2010–2013 при формиране и управление на помощни класове за ученици със специални образователни потребности в Солун и др., както и обучение на деца със специални образователни потребности; 2013-2014

преподава на ученици с тежки проблеми, включително с ученици с различни видове нарушения в развитието; 2014- 2015 в гимназия за обучение на глухи ученици; в периода 2015-2018 във Волос специален учител за формиране и провеждане на поддържащите класове, за ученици със специални образователни потребности, с цел включване в масовия клас.

Участвала е в научни семинари и конференции в областта на специалното образование, включително по проблемите на деца с аутизъм, Аспергер синдром, деца със зрителни увреждания, дислексия, нови технологии в специалното образование, новаторски дидактични практики и др.

От септември 2013 е докторант в катедра „Педагогика“ при Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Като докторант участва в международна научна конференции и две докторантски научни сесии на ФП на ЮЗУ „Неофит Рилски“. На тях представя доклади по актуални проблеми на образованието на деца от аутистичния спектър.

Образованието и професионалният опит на докторант Карадзоглу обясняват интереса ѝ към проблемите на децата с аутизъм, към тяхното обучение, подпомагане и подкрепа.

Актуалност на тематиката

В последните години значително се повиши вниманието към темата за аутизма и разбирането на обществото към проблемите на децата от аутистичния спектър. Въпреки това все още съществуват устойчиви схващания по отношение на най-популярните симптоми на тези деца, които често са повърхностни, непълни и неточни. Все още недостатъчно са проучени възможностите за подобряване на тяхното обучение и постигането на по-добри резултати в цялостното им развитие. Налага се необходимостта не само от прилагането на традиционните методи и средства на специално образование, но и от търсенето на нетрадиционни такива в процеса на преподаване, които да осигурят възможност за подобряване ефективността на обучението и поведението на децата от аутистичния спектър. Затова приложението на комикса като дидактическо средство при обучението на тези деца, като основа за

конструирането на модел, насочен към постигането на по-добри образователни резултати заслужава особено внимание.

Избраната от Анастасия Карадзоглу тема е интересна, актуална и дисертационна. Дава възможност да се проследят постиженията на учениците от аутистичния спектър в процеса на прилагането на дидактически модел, основан на приложението на комикси като иновативно дидактическо средство за обучение, за подобряване на тяхното поведение и изграждането на умения за емпатия.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа 196 страници основен текст – увод, три глави, заключение, 24 страници литература и 83 страници приложения. Литературата съдържа 258 източника, от които 4 заглавия на български език, 253 заглавия на английски, гръцки и интернет-позиции.

Концептуалната рамка на изследването е ясно очертана, както и обосновката на избраната тема и на научната теза. Коректно са определени и посочени в увода обектът и предметът на изследване, целта и задачите, методите на изследване и научният инструментариум, етапите на изследване. Смятам, че някои от посочените задачи могат да се обединят, например 3 и 4, 5 и 6. Посочени са и критериите, и показателите, чрез които се измерва ефективността на приложения дидактически модел.

Структурирането на дисертационния труд е логично организирано, съдържанието е тематично диференцирано.

В първа глава са представени схващанията на водещи автори по въпроси, свързани с разстройства от аутистичния спектър (АС). Разглеждат се специфичните характеристики на учениците от АС и на тази основа вниманието се насочва към предизвикателствата, които учителят трябва да преодолее, когато преподава на тези ученици. Обсъжда се теорията на менталните състояния и връзката ѝ с АС. Акцент се поставя върху спецификите на когнитивни функции на учениците от АС, трудностите, които изпитват, както при разбиране на текст, така и при разбиране на умствената нагласа на другите и прогнозиране на тяхното поведение (Барон-Коен, 1995). Докторант Карадзоглу основателно

изтъква значимостта на дидактическите модели и образователни средства в процеса на обучение на учениците от АС. Подчертава и конкретизира ролята на структурираното обучение, на използването на диференцирани инструкции, на бихевиористичния анализ за ефективно реализиране на образователния процес. Насочва вниманието към необходимостта от използването на различни образователни инструменти, като PECS/ система за общуване чрез обмен на картинки, социални истории и компютърни учебни средства.

Същността на комиксът и неговите силни страни по отношение на учениците от АС са описани във втора глава. Представят се и се анализират дидактически модели и средства за обучение на тези ученици и използването на комиксите като образователно средство. Тук са посочени основните характеристики на комиксите, както са дефинирани от Muzumdar (2016). Подробният анализ на комиксите и използването им като образователен инструмент дава възможност на докторант Карадзоглу да посочи основните предимства от използването им в образованието: възможност да представят визуално и в кратък вид само съществена информация; представяне на знания по разбираем и ангажиращ начин, по-лесен за запомняне; съчетаване дейности като мислене, творене, анализ и писане; възможност за започване на диалози и обсъждане; организиране на сюжетни разказвачески линии и картинност; предаване на смисъл чрез проста графика; развиване на умения за синтезиране чрез установяване на връзки между панели, образи и текст; обогатяване на уменията за четене, писане и мислене; насърчаване на по-доброто разбиране на реалните ситуации чрез художествена измислица (Kukkonen, 2014; Levie & Lentz, 1982).

В тази глава на основата на литературата за ефективната дидактика и характеристиките на децата от АС се представя авторският дидактически модел. Определя се методологията, която включва прилагането на модела. Посочват се стратегиите, избрани и приложени от изследователя, за да бъде адаптиран дидактическият модел към трудностите на учениците от АС: рутинни процедури и повторение на същите стъпки във всеки урок, като всеки път се визират определени детайли; снимки и диалози от комикси в урока, за да се повиши

интереса на децата и да подобри придобиването на знания; структурирано обучение и поэтапен конкретен дидактичен график. Целта е да се подпомогне социалното изразяване, подобри социалното разбиране и развият социални умения у децата от АС, да се развие способност за проява на емпатия.

В трета глава се представя дидактическият модел на автора и методологията на изследването. Анализират се резултатите от проучването, доказва се ефективността на модела. За целите на емпирично изследване са съставени два въпросника. Първият въпросник е предоставен на ресурсните учители за проучване на нагласите и убежденията им за влиянието на определени методи на преподаване върху когнитивното ниво на учениците от АС, както и за изследване на мнението им по отношение на общото представяне на учениците, отразено в поведението им в класната стая, с фокусирано внимание върху концентрацията и участието по време на преподаването.

С втория въпросник, предназначен за родителите на деца от АС, се събира информация за техните нагласи и убеждения относно влиянието на определени методи на преподаване върху когнитивното ниво на техните деца от една страна и от друга страна, върху общото благосъстояние на децата в училище. Сравняват се мненията на учителите и родителите.

За целите на изследването, в процеса на реализиране на дидактическия експеримент, учениците попълват работните листове, изготвени от изследователя. Всички въпроси са насочени към събиране на необходима за проучването информация. Затова работните листове включват само затворени въпроси, на които учениците или учителите отговарят, когато учениците не са в състояние да пишат. Отговорите на въпросите вече се дават индиректно на учениците по време на дидактическия експеримент чрез снимки и брошури. Въпросите са синхронизирани с официалния гръцки учебник за първи гимназиален клас на средното училище (7-ми клас) и са подобни на тези, включени в учебника. Освен това са съобразени с потребностите и възможностите на учениците от АС – те са по-кратки, структурирани и ясни.

При осъществяване на педагогическото наблюдение вниманието се фокусира върху нагласите и поведението на учениците по време на учебния

процес. Основните измерения включват тяхната концентрация, както и вида и честотата на стереотипното поведение.

За изпълнение на експерименталното изследване са формирани две групи - контролна и експериментална. Контролната група се състои от 3 момичета и 7 момчета, докато експерименталната група - от 4 момичета и 16 момчета. Всички участници посещават специално средно училище в класните стаи за деца от АС в Гърция. Учениците, които посещават този тип класни стаи, се оценяват от Гръцките обществени центрове за оценка и подкрепа (KEDDY), като деца от АС. Профилът на участниците е представен в таблици.

В тази глава се анализират резултатите, както от емпиричното изследване - анкетното проучване, реализирано с учителите и родителите, така и резултатите от дидактическият експеримент. Направен е количествен и качествен анализ на резултатите и се доказва ефективността на приложения дидактически модел в обучението на деца от АС чрез прилагането на комикси.

Докторант Карадзоглу достига до извода, че освен малката разлика между двете групи учители и родители, може да се приеме, че и двете групи вярват във възможността учениците от АС да се възползват от модел, използващ книга с комикси като образователен инструмент.

В дисертационния труд са включени 9 таблици и 77 диаграми

На основата на проведеното проучване авторът очертава конкретни препоръки за педагогическата практика и някои значими перспективи за по-нататъшни изследвания.

Приносителите, изведени от дисертационния труд са формулирани коректно и напълно удовлетворяват изискванията за докторска дисертация.

Преценка на публикациите: Публикациите са достатъчни – 4 на брой. От тях три са публикувани от УИ „Неофит Рилски“, Благоевград и една в сборник от образователен форум в Гърция.

Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния текст и го представя по обобщен начин. Достатъчно информативно е представено съдържанието по

отделните глави. Открити са обобщените изводи, препоръки и приноси на автора.

Препоръки и бележки:

- Представени са профилите на децата по отношение на техния пол, възраст, клас, потребности, позитивни и негативни черти, интереси, но липсват важни особености в тяхното развитие, от които зависи значително успехът на обучението им, включително и ефективността на приложения дидактически модел. „Спектърът“ на аутизма се отнася до разнообразието и комбинацията от симптоми. Децата от АС са много различни помежду си – от деца, които имат умствена изостаналост до деца със съхранен интелект и възможности, които в някои случаи надхвърлят тези на децата в норма от същата възраст. От представените профили не става ясно дали сред участващите в дисертационното изследване ученици има такива с умствена изостаналост, дали и доколко е развита речта им, вербалното и невербалното общуване?
- Смятам, че приложенията могат да се намалят.

Въпроси:

1. От кои фактори в най-голяма степен зависи ефективното използване на предложени дидактичен модел в обучението на деца от аутистичния спектър?
2. Как, по какъв начин трябва да се прилага дидактичният модел, за да бъде полезен и за невербални ученици от АС? Има ли някаква специфика, която е характерна при използване на комикси като образователен инструмент за въздействие при усвояване на знания от тези ученици?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Анастасия Карадзоглу, отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираното умение за научно изследване и приносите на автора, давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Анастасия Карадзоглу в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“

5. 01.2018 г.

Рецензент:.....

Доц. д-р Пелагия Терзийска